

Un Codi deontològic de la professió docent, una Comissió deontològica

L'educació té per objectiu aconseguir el màxim desenvolupament de les facultats intel·lectuals, físiques i emocionals de les noves generacions i, alhora, permetre'ls adquirir els elements essencials de la cultura humana. Té, per tant, dues dimensions íntimament entrelaçades, la individual i la social. La docència és, per tant, una professió construïda socialment a partir d'activitats específiques que busquen l'interès general i que implica, a més, el procés continuat de recerca i perfeccionament compartit propi d'una professió regulada i col·legiada. La complexitat de les relacions que s'estableixen en la tasca docent i la responsabilitat que comporta, com també la necessitat d'harmonitzar les normes establertes amb els imperatius ètics, fan necessari un codi deontològic que detalli els compromisos i deures professionals; un codi deontològic que proporcioni als docents unes normes bàsiques de comportament i facilitar-los una pràctica professional més segura, alhora que ha de promoure una major complexitat de la societat amb la professió, per contribuir així al seu prestigi.

El paràgraf precedent és un extracte del preàmbul del Codi deontològic de la professió docent que el nostre Col·legi va aprovar al setembre del 2011 a partir del projecte elaborat per la comissió redactora, presidida per Octavi Fullat i formada per Salvador Carrasco, Mercè Izquierdo i Ramon Plandiura. El Codi deontològic de la professió docent s'inspira en els principis de responsabilitat i exemplaritat; de justícia, veracitat i objectivitat, i de respecte i responsabilitat social. I assenyala les pautes de conducta professional que socialment i legítimament s'esperen dels professionals de la docència.

Una de les finalitats més importants dels col·legis professionals, i pròpia d'aquests, és l'autoregulació professional exercida a través del codi deontològic. No en va, doncs, un dels compromisos de l'actual Junta és vetllar perquè el Codi deontològic de la professió docent sigui una eina eficaç per a aquesta autoregulació dels professionals de la docència i promoure'n el coneixement, i impulsar el treball i les funcions de la Comissió deontològica, així com el desenvolupament formatiu del Codi deontològic per tal que arribi i s'incorpori en la formació inicial del professorat. El nostre Col·legi ha de ser un referent deontològic per als docents, perquè el nostre és el Col·legi dels docents, i per a tota la comunitat educativa.

Amb la finalitat justament de promoure'n l'eficàcia, a proposta del degà, la Junta, reunida en sessió del 2 de juliol de 2019, va aprovar la constitució de la Comissió deontològica de la professió docent, integrada per Joan Manuel del Pozo, Mercè Izquierdo, Roser Pi i Begoña Román, la qual es va reunir per primera vegada el passat 23 de juliol.

Més enllà de les funcions de resolució de conflictes derivats de conductes de professionals col·legiats contràries a la deontologia establerta en el Codi, la Comissió redactarà documents de referència deontològica (Apunts deontològics), proposarà el desenvolupament formatiu del Codi deontològic per tal de promoure'n el coneixement als docents i futurs docents, i en proposarà l'actualització.

Posar l'accent en el codi deontològic és una prerrogativa inalienable de les organitzacions col·legials i una de les seves primeres raons de ser. El Codi deontològic de la professió docent ha d'impulsar el nostre Col·legi com a referent, però sobretot ha de ser un instrument útil al servei dels professionals de la docència i de la societat, i la Comissió deontològica n'ha de garantir l'eficàcia.

Joan Manuel del Pozo Álvarez, doctor en Filosofia per la Universitat de Barcelona.

Tota deontologia, o conjunt de deures d'un grup professional, necessita una perspectiva ètica general per facilitar-ne una bona comprensió i evitar reduir-la a un simple protocol reglamentari. Aquesta perspectiva ens la facilita el doble ètim del qual deriva el nostre mot "ètica": els dos èthos –en un cas amb la inicial èpsilon i en l'altre amb eta– ens parlen del "tarannà" i de la "llar". La vida humana –gran objectiu de la reflexió ètica– es desplega en una dialèctica permanent entre dues necessitats bàsiques, la de construir-se una personalitat singular plenament autònoma: el millor tarannà, i la de gaudir de vincles comunitaris que proporcionen valors i seguretat: la millor llar –no solament la familiar, sinó espais d'acollida diversos al llarg de la vida. Sobretot qui exerceixi una professió educativa o cultural hauria d'emmarcar o donar ple sentit a la seva deontologia amb el foment per a cada persona de qualsevol edat, sobretot infants i joves, de la seva plena llibertat o autonomia i dels seus vincles i responsabilitats comunitàries. No són, encara que ho pogués semblar, objectius contradictoris, sinó plenament complementaris. Sense llibertats personals no hi ha comunitat, sinó massa amorfa o, encara pitjor, sotmesa, i sense comunitat amb vincles, responsabilitat i valors, els individus no despleguen la seva llibertat sinó l'agressivitat pròpia de la llei de la selva.

Mercè Izquierdo i Aymerich, doctora en Ciències (Química) per la Universitat Autònoma de Barcelona.

El nostre punt de partida és que existeix la professió docent i que la docència educa. D'aquí es deriven diversos compromisos: amb els alumnes, amb la professió, amb el coneixement, amb la societat. A causa de la meua trajectòria professional, em preocupa el compromís amb el coneixement i les seves conseqüències en els altres tres.

Els professors sempre són "de matèria": matemàtiques, ciències, filosofia, dansa, música... La finalitat de l'escola és ensenyar coses que a casa no s'aprenen, i ha d'ensenyar bé. D'aquest compromís es deriva la peculiaritat del seu "educar". Aportar a l'educació el goig de conèixer i pensar amb crit. Aportar a una societat el higma. El saber que heretem (en els llibres) és un tresor; en una escola que educa els professors i els alumnes se l'han

de fer seu, l'han de transformar en coneixement. Per entendre què signifiquen les fórmules de física i química s'ha de viure l'aventura de contemplar els canvis materials des de les matemàtiques i els instruments; les pedres, el paisatge "parlen" a aquells que es miren la Terra com quelcom que canvia al llarg d'una història llarguíssima que no s'ha acabat; les afirmacions sobre els processos que fonamenten el coneixement, sobre el llenguatge, s'han de vincular a les preguntes que ens puguem fer sobre el món, sobre com pensar amb fonament, sobre com conèixer i què comunicar.

Aquesta aventura de donar sentit al món i a la vida de les persones, de comprendre com ens relacionem amb el món i els uns amb els altres ha donat lloc a la cultura, a la qual hem d'introduir els alumnes. No s'ha viscut en solitari, el coneixement s'ha generat en comunitats científiques que, en una societat concreta, s'han formulat preguntes socialment rellevants. L'escola és la societat en la qual aquest coneixement ha de reviuir per donar als alumnes els elements que els permetin fer un bon disseny del seu futur, il·lusionant. Els sabers més valorats de la nostra cultura són els que han d'aparèixer en el currículum, que ha de ser dissenyat pensant en el que els alumnes han de poder fer per transformar-los en coneixement útil, que fa pensar, que fa opinar, que fa gaudir. Però, per tal que això sigui possible, els professors han de ser experts en els sabers, però sobretot han de ser experts en transformar-los en les bones preguntes que orienten la mirada dels alumnes en contextos triats amb molta cura, per tal que puguin ser transformats en coneixement viu. La didàctica no és endolcir temes àrids, és fer que els coneixements bàsics esdevinguin eines que ajudin a pensar "ara i aquí". No ensenyem per enaltir les disciplines, sinó perquè alguna cosa d'elles, la fonamental, la que contribueix a un relat racional sobre els esdeveniments en el món, ajudi els alumnes en el camí de fer-se grans. Del compromís dels professors amb el coneixement, que ha de fer que cap alumne pensi que no té un futur que li sigui propi, que allò que aprèn contribueix a fer-lo "persona", es deriven altres compromisos: el treball conjunt entre i amb els docents, fer de l'escola un centre en el qual es viu la cultura, sintonitzar amb els problemes de la societat.

L'escola no ha d'adoctrinar, és clar, però tampoc pot ser neutra, com no ho poden ser els professors. Han de presentar-se com el que són: adults amb les seves conviccions. Ara bé, ser professor obliga a compartir un conjunt de valors que són els que el codi deontològic hauria de mostrar, els que permetin valorar una tasca docent reeixida. El nostre Col·legi ha de convidar a reflexionar-hi.

Roser Pi Renart, llicenciada en Dret per la Universitat de Girona.

Les professions orientades al servei directe a persones, com és la professió docent, han d'estar regulades per un codi de conducta, i aquest ha de ser fixat pels mateixos professionals.

En aquest sentit, la deontologia professional és una ordenació del Col·legi professional, que fa referència al conjunt de regles que guien l'activitat professional i determinen els deures exigibles als professionals en el desenvolupament de la professió, i a més és un instrument per garantir els drets dels particulars en la seva relació amb els professionals.

Cal tenir present, però, que la Comissió de Deontologia Professional no s'ha de vincular només amb l'exercici de la potestat disciplinària en cas d'infracció de les normes deontològiques, sinó que ha de ser l'instrument que té el Col·legi per aclarir els possibles dubtes que es vagin plantejant en l'exercici de la professió, i més en els temps actuals en què es qüestionen públicament moltes actuacions.

Per tant, la finalitat d'aquesta Comissió és fer costat als docents i vetllar pel correcte exercici de la professió, garantint la llibertat d'actuació i defensant els interessos professionals.

Begoña Román Maestre, doctora en Filosofia per la Universitat de Barcelona.

L'autoregulació d'una professió requereix una autoreflexió contínua.

Donats els immensos canvis de la nostra societat en la darrera dècada (observem l'impacte del mòbil) i els que vindran (intel·ligència artificial), és cabdal que la professió docent es posi al dia sobre les normes per les quals regir-se; almenys perquè les novetats ens agafin una mica pensats i organitzats sobre com procedir davant els pactes que, a l'aula, té tot plegat. L'autoregulació de la professió no és només una reflexió individual, sinó la del col·lectiu que acorda els trets pels quals es vol caracteritzar. Què significa ser docent, els compromisos amb l'alumnat i la societat, amb el coneixement i la professió és sempre una qüestió complexa. Sovint deixem a criteri dels docents decisions que no són personals, ni només de les escoles o instituts, sinó que impliquen la finalitat i els serveis que la societat espera del docent.

Dintre de l'aula el docent és el responsable, i no pot fer el que vulgui, ni molt menys inflexiblement el que toca. El fet d'haver-se de guanyar l'autoritat moral i competencial (ja no se li reconeix a priori) l'obliga a actuar amb coherència amb el que se n'espera; com ell alhora espera sentir-se recolzat pels companys i l'equip directiu. Afrontar la realitat i fer-se'n càrrec no hauria de quedar en l'ètica personal o en l'organitzativa, ni molt menys en l'arbitrarietat de cada docent. La comissió i el codi deontològic poden fer de full de ruta i de brúixola. Perquè la confiança en la professió depèn de com cadascú l'exerceix, cal acotar límits i promoure bones pràctiques. Saber quines són les formes per les quals volem coneguts i reconeguts com a dignes representants de la professió requereix una autoreflexió contínua, pensar plegats.

